

**UNIVERSITATEA DE VEST DIN
TIMIȘOARA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE
UMANISTE
PROGRAMUL DE STUDII
UNIVERSITARE DE DOCTORAT
DOMENIUL FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

Rezumat

COORDONATOR:

Prof. univ. Dr. Otilia HEDEȘAN

CANDIDAT:

Drd. Gabriela-Emilia MERCE

**UNIVERSITATEA DE VEST DIN
TIMIȘOARA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE
UMANISTE
PROGRAMUL DE STUDII
UNIVERSITARE DE DOCTORAT
DOMENIUL FILOLOGIE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
DOMINANTE TEMATICE ȘI (DEZ)ILUZIA
LUMILOR FICȚIONALE. ANALIZĂ DE CAZ:
PATRU PROZATORI BASARABENI**

COORDONATOR:

Prof. univ. Dr. Otilia HEDEȘAN

CANDIDAT:

Drd. Gabriela-Emilia MERCE

CUPRINS

CUPRINS TEZĂ DOCTORAT	4
CUVINTE-CHEIE	6
REZUMAT	6
MOTS-CLÉS	22
RÉSUMÉ	22
KEY-WORDS	39
ABSTRACT	39
BIBLIOGRAFIE	55

CUPRINS TEZĂ DOCTORAT

ARGUMENT	5
I. PERSPECTIVE SINTETICE	14
I.1 Despre evoluția prozei din Basarabia	14
I.2 Din perspectiva istoriilor literare	25
I.2.1 Perspectiva locală	27
I.2.2 Deschideri și rezerve	31
I.2.3 Contextul istoric, modelele și reconstituirile	35
I.3 O literatură?	42
II. REALITATEA FICȚIUNII.....	48
Lumile ficționale ca lumi posibile	48
III. LUMILE FICȚIONALE ȘI DOMINANTELE TEMATICE.....	69
III.1 Teme și spații	69
III.2 Proza Lilianeii Corobca: universul ficțional ca realitate posibilă	77
III.2.1 Cealaltă față a Paradisului.....	86
III.2.2 Copil într-o lume a lui nicăieri.....	97
III.2.3 Forme și expresii ale pierderii.....	102
III.2.4 Personajul și căutarea lumii posibile.....	106

III.3 Proza lui Iulian Ciocan: despre lumea în cădere..	110
III.3.1 Frânturi de lume	117
III.3.2 Realitatea aparentă a lumii.....	126
III.3.3 Lumi în oglindă.....	130
III.3.4 Coordonatele unei lumi a absurdului	139
III.3.5 O lume a dublului inclus în Clovnul	147
III.4 Proza lui Oleg Serebrian: istoria, memoria și crearea lumilor ficționale	150
III.4.1 Despre identitatea în ruptură și lumea în des- facere.....	157
III.4.2 Întoarcerea în trecut: despre rememorare și lumea redefinită	162
III.4.2 Identitatea și înstrăinarea de lume și de sine....	178
III.5 Proza Tatianeii Țîbuleac: lumile posibile ale memoriei	200
III.5.1 O copilărie ratată în fața lumii celuilalt	203
III.5.2 Copil într-o lume schizomeră.....	212
III.6 Structura lumilor ficționale în proza actuală a scriitorilor basarabeni.....	223
CONCLUZII.....	228
Bibliografie	237
Sigle	250

CUVINTE-CHEIE

lumi ficționale, lumi posibile, identitate, memorie,
istorie, copilărie, scriitori basarabeni, Liliana Corobca,
Tatiana Țibuleac, Oleg Serebrian, Iulian Ciocan

REZUMAT

Literatura nu este un fenomen închis, ci se află într-o permanentă relație cu un spațiu socio-cultural. Există un dialog între experiențele ficționale, imaginate și cele reale, trăite, astfel încât fiecare text poate reface în plan imaginar o secvență, o imagine prezentă în realitate.

Literatura din Basarabia reflectă prin tematică experiențele trăite de o comunitate a cărei identitate a fost condiționată de contextul istoric, pentru că practicile discursive sunt influențate de dinamica lumii reale. Se observă o preferință pentru tema identității, corelată cu cea a memoriei, a istoriei ori a copilăriei. Astfel,

subiectele dezvoltate în plan ficțional țin de un raport identitar, pentru că nevoia unei calibrări identitare este exprimată și de scriitor.

În această lucrare, am mizat pe un demers interdisciplinar, punând însă accentul asupra modului în care este articulat un univers ficțional. Am urmărit felul în care sunt redată lumi ficționale, posibile, care sunt rezultatul unor transformări ale lumii reale, concrete. În acest sens, raportându-ne la proza actuală, am observat că prin rememorare ori (re)imaginare sunt descrise lumi în (des)facere, identități individuale ori colective într-o continuă formare, ceea ce s-a putut remarca în romanele unor scriitori ca Liliana Corobca, Tatiana Țibuleac, Oleg Serebrian, Iulian Ciocan.

Scopul acestei lucrări nu a fost de a-i așeza sub aceeași umbrelă pe cei patru scriitori basarabeni (Liliana Corobca, Tatiana Țibuleac, Iulian Ciocan, Oleg Serebrian), ci de a evidenția cum se construiesc lumi ficționale diferite și autentice, pornind de la un imaginar comun, în romanele lor. Cei patru autori sunt diferiți ca viziune și tocmai de aici a rezultat interesul față de textele acestora, cu atât mai mult cu cât discutăm despre o

literatură în dinamică. Astfel, ceea ce a contat este lumea ficțională pe care aceștia o expun în romanele lor. Obiectivul principal a fost de a ilustra prin ce anume se diferențiază și prin ce anume se aseamănă cei patru prozatori, pentru a vedea în ce măsură aceștia ilustrează o direcție în ceea ce privește valorificarea unui imaginar comun, observând care sunt mizele fiecăruia și cum se raportează la realitatea din care provin.

Analizând romanele celor patru scriitori, am urmărit să observăm dacă lumile ficționale construite de aceștia comunică în așa fel încât să poată fi analizate ca părți ale unui sistem de lumi posibile ficționale. În acest sens, categoria personajelor, precum și dominantele tematice permit crearea unui sistem de lumi ficționale în care să fie integrate.

Cercetarea de față a implicat atât a recepta literatura basarabeană într-un context istoric, geografic ori socio-politic, cât și a deconstrui textul pentru a observa mecanismele de redare a unei lumi posibile dintr-o perspectivă tematică și din perspectiva evoluției personajului. Cercetarea a vizat analiza unui grupaj eterogen și destul de mare de texte, de unde a rezultat, în

fond, dificultatea identificării unei structuri artistice unitare, ținând cont de variațiile vocilor narative.

Metodele de cercetare alese reflectă atenția acordată studiilor literare, hermeneuticii istoricizante, analizei de tip *close reading*, a celei naratologice, a celei dintr-o perspectivă tematică, precum și a celei comparative. Din acest punct de vedere, analiza corpusului de texte la care am făcut trimitere va evidenția particularitățile stilistice ale celor patru autori, precum și modul propriu de articulare a unui univers ficțional care să suscite cititorul prin imaginile pe care le expune. De aceea, lumile ficționale evidențiate prin valorificarea unor teme precum identitatea, copilăria, înstrăinarea, istoria vor reflecta un mod de a privi lumea.

Lucrarea are trei mari părți. Prima parte cuprinde o trecere în revistă a principalelor istorii literare scrise de istorici literari români și basarabeni pentru a observa care sunt perspectivele istoricilor de pe ambele maluri ale Prutului față de ceea ce se definește ca fiind literatură română. Am pornit de la premisa că literatura română își exprimă clar diversitatea de expresie după 1989 când, odată cu revizuirile canonului literar românesc, scriitorii

din Basarabia, cei din exil au completat peisajul literar românesc. Am urmărit în ce măsură literatura română din Basarabia a fost recuperată după 1989 și, mai ales, am observat care este atitudinea criticilor și istoricilor literari față de aceasta mai ales că slaba difuzare în România a aparițiilor editoriale din Republica Moldova până prin anii 2000 a susținut o receptare critică aleatorie în istoriile literare românești, pentru că accesul parțial la ceea ce se scrie și publică peste Prut a îngreunat procesul realizării unei panorame a literaturii române.

S-a observat că în spatele fiecărei istorii literare se ascunde o perspectivă în ceea ce privește descrierea fenomenului literar românesc. Poate fi perspectiva integratoare, cea națională, cea care mizează pe accentuarea diferențelor. Raportarea la istoria literară a lui Mihai Cimpoi a fost relevantă pentru a observa cum se vede din interior evoluția literaturii din spațiul basarabean. De asemenea, au fost aduse în discuție istoriile literare ale lui Ion Rotaru, Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu, Marian Popa, Mihai Iovănel, fiecare propunând o abordare diferită în ceea ce privește dinamica literaturii române. A contat felul în care s-au raportat

istoricii literari români la autorii basarabeni și care sunt autorii pe care îi consideră a fi relevanți pentru a ilustra specificul literaturii române dintr-o perspectivă axiologică și istorică.

Discursul istoricilor literari la care am făcut trimitere a subliniat că o problemă este însăși definirea acestei literaturi a basarabenilor ca literatură română, literatură basarabească, literatura „basa”, literatura română din Basarabia, literatură extra-teritorializată, ceea ce a reprezentat și unul dintre punctele pe plecare în cazul acestei lucrări.

Tot în prima parte a acestei lucrări, dintr-o perspectivă diacronică, am punctat care sunt liniile de forță în evoluția literaturii române din Basarabia, definită de o dezvoltare regionalistă cum o denumește Bilețchi. Am subliniat totodată că după anii 2000 se observă clar recuperarea și integrarea scriitorilor basarabeni în fenomenul literar românesc.

Cea de-a doua parte a lucrării a vizat o definire a conceptului de lume ficțională văzută ca lume posibilă. Am privit lumile ficționale drept lumi alternative celei cunoscute, subliniind că aceste lumi alternative pot

evidenția în interiorul lor o pluralitate a reprezentărilor, deoarece privite ca lumi dinamice, acestea sunt susținute de relația pe care fiecare personaj o are cu spațiul în care este plasat. O lume închisă, sufocantă ori o lume dezarticulată va determina crearea unor lumi compensatorii prin aducerile-aminte mai ales. Totodată, considerând lumea un construct cultural, aceasta este o *summa* a experiențelor, este imaginea pe care fiecare și-o conturează în funcție de ceea ce a trăit, iar lumea romanului va propune o perspectivă caleidoscopică despre ce implică definirea lumii: e lumea personajului, e lumea celui care povestește, e lumea celui care citește și observă.

Pentru definirea conceptului de lume ficțională ca lume posibilă, am făcut trimitere la studiile lui Genette, Toma Pavel, Umberto Eco, Doležel, Maria Ștefănescu. Toma Pavel și Maria Ștefănescu sunt de părere că lumile ficționale nu sunt construite *ex nihilo* și nu își pot justifica autoreferențialitatea, iar Doležel consideră că lumile ficționale nu trebuie constrânse de cerințe de verosimilitate și nu trebuie receptate ca propunând o lume adevărată, plauzibilă sau falsă, ci trebuie receptate ca fiind

o modelare estetică a lumii cunoscute, ficțiunea literară devenind un laborator activ în ceea ce privește crearea lumilor posibile.

Umberto Eco face diferența între lumea maximală (lumea reală) și lumile mici (lumile ficționale ca lumi posibile). Tot potrivit lui Umberto Eco există lumi posibile verosimile și credibile, lumi posibile neverosimile și lumi incredibile, adică lumi posibile imposibile, în funcție de imaginile construite. Ne-am raportat constat la clasificarea lui Umberto Eco în momentul în care am analizat lumile ficționale redactate narativ de cei patru autori basarabeni contemporani, observând că cei patru mizează cu precădere pe crearea unor lumi posibile verosimile și credibile, care sunt susținute de cadrul istoric. Am remarcat totuși că în interiorul unor astfel de lumi personajele își imaginează adesea lumi incredibile.

Lumile ficționale pot propune reprezentări iluzorii, utopice, distopice sau realiste ale lumii reale, în funcție de gradul de apropiere sau de depărtare a lumii date de lumea imaginată, proiectată la nivel de discurs narativ. În romanele analizate, ne-au interesat cu

precădere lumile posibile verosimile, întrucât am privit narațiunile care reflectă lumi ficționale ca modalități de explicare a realității.

Am punctat că este nevoie totuși de o distanțare minimă de lumea actuală, numită lume reală, pentru a observa lumea ficțională ca o lume posibilă, context în care se pot remarca similitudinile sau deosebirile dintre cele două lumi comparate. Textul de ficțiune preia situații, stări reale pe care le structurează astfel încât să redea o imagine coerentă a lumii proiectate. Nucleul tematic ne va orienta înspre identificarea principiul apropierii în ceea ce privește lumea ficțională și lumea reală. Mai apoi, spațiul descris va permite suprapunerea lumilor. Ceea ce va susține principiul diferențierii este reprezentat de evoluția personajului, care deși evidențiază tipologii umane, totuși are un parcurs determinat de acțiunile existente în lumea creată narativ. Indiferent de natura lumilor ficționale, acestea sunt lumi finite, care există doar la nivel discursiv.

Partea a treia a lucrării a fost dedicată analizei romanelor celor patru autori din perspectiva dominantelor tematice care întrețin (dez)iluzia lumilor ficționale. Am analizat de la Iulian Ciocan romanele *Înainte să moară*

Brejnev, Tărâmul lui Sașa Kozac, Iar dimineața vor veni rușii, Clovnul și Dama de cupă și am subliniat că acesta mizează pe lumile întoarse pe dos. Este o lume a proporțiilor răsturnate, o lume care stă sub semnul caricaturii, o lume care maschează marile drame ale trecutului pe care istoria le-a reținut. De la Liliana Corobca am analizat romanele *Un an în Paradis, Kinderland, Capătul drumului și Buburuza*. Am remarcat în cazul acestora că reflectă lumi marginale, care susțin o identitate în ruptură, Corobca mizând pe lumile fragile. În cazul romanelor Tatianeii Țîbuleac *Vara în care mama a avut ochii verzi și Grădina de sticlă*, lumea ficțională evidențiază o lume închisă. Cele trei romane ale lui Oleg Serebrian *Cântecul mării, Woldemar și Pe kontrasens* propun o lume posibilă credibilă, susținută de un cadru istoric evocat. În cazul fiecărui roman, am punctat cum prin vis ori prin rememorare are loc un transfer dinspre lumea dată înspre o lume imaginară ce propune o realitate compensatorie.

Concluziile lucrării au arătat că proza celor patru autori basarabeni se individualizează prin discursul creat, prin temele alese, prin felul în care, pornind de la teme

predilecte în literatura română din Basarabia, reușesc să construiască un univers ficțional în care experiențele imaginate sunt relaționate în permanență cu acele experiențe reale pe care memoria individuală sau colectivă le-a reținut.

Am remarcat că Liliana Corobca nu se oprește asupra unui subiect pe care să îl exploateze, nu face din acesta miza explicită a scrierilor sale, ci caută să investigheze diferite paliere ale lumii reale, de unde își alege subiectul, astfel încât să creeze o lume ficțională autentică. Iulian Ciocan, în schimb, a făcut din tema tranziției miza explicită a romanelor sale, iar alcătuirea romanelor din micronarațiuni dă impresia adesea că ceea ce se citește este desprins dintr-un text de publicistică. Iulian Ciocan pune accentul pe insolit, pe spectaculos, iar Țîbuleac, Serebrian și Corobca pe ceea ce generează o perspectivă tragică a existenței corelată unor experiențe care destabilizează. Totodată, la Tatiana Țîbuleac, metafora și simbolul concurează cu limbajul dur, rezultând o lume ficțională care încorsetează destine. Dintre cei patru, Oleg Serebrian mizează pe descrierile ample, pe observarea minuțioasă a evoluției personajelor

sale. Totodată, nota documentaristă s-a putut observa într-o proporție diferită la fiecare, context în care lumile ficționale au expus realități posibile.

Felul în care au actualizate teme precum identitatea, istoria, singurătatea, memoria ori copilăria este nota distinctivă în cazul romanelor analizate lui Iulian Ciocan, lui Oleg Serebrian, Tatianeii Țîbuleac ori Lilianei Corobca. Astfel, am urmărit felul în care teme precum istoria, memoria, identitatea și altele contribuie la redarea unei lumi ficționale autentice, lumi ficționale construite pornind de la spații și experiențe reale. Spre exemplu, identitatea a fost privită drept un construct social, cultural, lingvistic în romane precum *Un an în Paradis*, *Buburuza*, *Dama de cupă*, *Grădina de sticlă* etc. sau ca o moștenire, cum s-a observat în romanul *Woldemar*, când personajul-narator se raportează la transferul identitar inter-generațional.

Tema marginii a fost de asemenea corelată temei identității, întrucât un spațiu marginal (satul populat doar de copii și bătrâni bolnavi, stepa, orașul corupt, orașul bombardat, periferia orașului etc), boala, eșecul susțin în egală măsură o identitate marginală. Personajele acestor

scriitori cunosc o lume care și-a pierdut reperele, iar retragerea din astfel de lumi devine o acțiune primară în cazul personajului care constată că spațiul în care se află este cel care îi susține ruptura identitară și marginalitatea în relație cu celălalt.

De altfel, reconcilierea cu trecutul personal a fost susținută de rememorarea experiențelor din copilărie în romanul *Vara în care mama a avut ochii verzi* sau în romanul *Capătului drumului*, pentru că personajul-narator mărturisește că odată cu trecerea timpului trecutul devine mai apăsător, crezând că întoarcerea în trecut prin rememorare va fi o formă de eliberare. În *Buburuza*, rememorarea a fost o formă prin care au fost actualizate experiențe din trecut care au explicat felul în care reacționează personajul-narator la maturitate. În romanul lui Oleg Serebrian *Woldemar*, prin aducerile-aminte ale personajului Woldemar, a fost conturată o panoramă a realității comuniste dintr-un spațiu al multiculturalității în interbelic, și anume Cernăuți.

Copilăria este, de asemenea, o temă valorificată frecvent. Copilăria este asociată, în romanele analizate, unor experiențe dure precum abandonul, deportarea,

singurătatea pentru ca lumea ficțională redată să pară o lume reală, deoarece copilul nu este ferit de situațiile extrem de dificile pe care lumea reală le-a înregistrat. În *Grădina de sticlă* ori în *Woldemar* realitatea lumii comuniste a fost descrisă din perspectiva copilului care resimte limitările pe care i le impune lumea în care este plasat. Imaginea copilului într-o lume capitalistă a fost reprezentată de Corobca în *Kinderland*. Astfel, vocea copiilor este rezonantă și exprimă faptul că ceea ce se transmite la nivel discursiv este o proiecție iluzorie a realității, în spatele acesteia fiind o realitate dură care favorizează identitatea în ruptură.

Fiecare din cei patru scriitori a evidențiat o preferință pentru cultivarea unei anumite teme. Iulian Ciocan a făcut carieră din valorificarea temeii tranziției. La Iulian Ciocan miza textului este evidentă. Scrie demonstrativ, pentru a evidenția coordonatele realității moldovene. Lumea ficțională imaginată de scriitor este o lume respingătoare, o lume dezarticulată, o lume sărăcită, care favorizează neîncrederea în celălalt, iar personajele lui Ciocan nu pot ieși de sub semnul ratării, pentru că nu pot părăsi lumea în care sunt plasate. Oleg Serebrian, în

cele trei romane ale sale, reface o istorie terifiantă în paralel cu evidențierea unei istorii de familie. Personajele lui Oleg Serebrian trăiesc drama singurătății. Întreaga poveste se țese în jurul unor personaje care reflectă identități în ruptură. Tatiana Țibuleac explorează felul în care se construiesc relațiile interumane în funcție de experiențele fiecăruia. În *Vara în care mama a avut ochii verzi*, negarea instituie o relație a non-apartenenței, iar în *Grădina de sticlă*, fragilitatea lumii susține relații bazate pe impunerea puterii. Liliana Corobca abordează teme complementare precum trauma, singurătatea, identitatea, tema emigrantului, tema deportării etc. pentru a contura lumi ficționale care să prezinte realități marginale. Ceea ce definește lumile ficționale imaginate de scriitoare este o singurătate care accentuează o identitate marginală. În acest context, acțiunile personajelor reflectă încercările de a ieși din lumea închisă în care sunt plasate. Idealurile personajelor principale, schițate în primele pagini, sunt imediat deturnate în momentul în care sunt prezentate coordonatele unei lumi dure.

S-a putut observa în cazul romanelor analizate preferința pentru raportarea constantă la un eveniment

real sau situație reală, pentru a crea o lume ficțională credibilă. Coborârea în cotidian, sondarea realității, documentarea istorică, căutarea unor teme de actualitate, raportarea la lumea *celuilalt* pentru evidențierea particularităților identitare, ficționalizarea memoriei sunt modalități prin care prozatorul contemporan construiește o lume ficțională autentică prin care să surprindă dinamica unei lumi reale. Investighează în plan ficțional probleme ce țin de o lume reală. Lumile ficționale rezultate sunt lumi permanente, care în timp, vor fi putea receptate și ca imagini sugestive pentru un mod de articulare a lumii date.

Scopul cercetării de față a fost așadar de a evidenția prezența unor dominante tematice în cazul a patru scriitori basarabeni contemporani, care valorifică două direcții în vederea creării unei lumi ficționale autentice, credibile, și anume recursul la istorie și coborârea în cotidian.

MOTS-CLÉS

mondes fictifs, mondes possibles, identité, mémoire, histoire, enfance, écrivains basarabiens, Liliana Corobca, Tatiana Țibuleac, Oleg Serebrian, Iulian Ciocan

RÉSUMÉ

La littérature n'est pas un phénomène fermé, mais elle est en relation permanente avec un espace socioculturel. Il existe un dialogue entre les expériences fictives, imaginées et les expériences réelles, vécues, de sorte que chaque texte peut rejouer une séquence, une image présente dans la réalité, sur le plan imaginaire.

La littérature en Bessarabie reflète thématiquement les expériences vécues par une communauté dont l'identité a été conditionnée par le contexte historique, car les pratiques discursives sont influencées par la dynamique du monde réel. Il y a une préférence pour le thème de l'identité, lié à celui de la mémoire, de l'histoire ou de l'enfance. Ainsi, les thèmes

développés au niveau fictionnel sont liés à l'identité, car le besoin de calibrage identitaire est également exprimé par l'écrivain.

Dans cette oeuvre, nous nous sommes concentrés sur une approche interdisciplinaire, mais en mettant l'accent sur la manière dont un univers fictif est articulé. Nous avons analysé la manière dont sont rendus les mondes fictifs et possibles, qui sont le résultat de transformations du monde réel et concret. Dans ce cas, en nous référant à la prose actuelle, nous avons observé qu'à travers la réminiscence ou la (ré)imagination, les mondes sont décrits en (dé)faisant, les identités individuelles ou collectives dans une formation continue, ce qui pourrait être remarqué dans les romans d'écrivains tels que Liliana Corobca, Tatiana Țîbuleac, Oleg Serebrian, Iulian Ciocan.

L'objectif de ce travail n'est pas de placer les quatre écrivains basarabiens (Liliana Corobca, Tatiana Țîbuleac, Iulian Ciocan, Oleg Serebrian) sous un même chapeau, mais de mettre en évidence la façon dont des mondes fictionnels différents et authentiques sont construits à partir d'un imaginaire commun dans leurs romans. Les quatre auteurs ont des visions différentes et

c'est précisément la raison pour laquelle nous nous intéressons à leurs textes, d'autant plus qu'il s'agit d'une littérature en dynamique. Ce qui importe donc, c'est le monde fictif qu'ils présentent dans leurs romans. L'objectif principal était de montrer en quoi les quatre écrivains se distinguent et se ressemblent, de voir dans quelle mesure ils illustrent une direction en termes d'exploitation d'un imaginaire commun, d'observer quels sont leurs enjeux et comment ils se situent par rapport à la réalité dont ils sont issus.

En analysant les romans des quatre écrivains, nous avons cherché à observer si les mondes fictifs qu'ils ont construits communiquent d'une manière telle qu'ils peuvent être analysés comme des parties d'un système de mondes fictifs possibles. En ce sens, la catégorie des personnages ainsi que les dominantes thématiques permettent la création d'un système de mondes fictifs dans lequel ils sont intégrés.

La présente recherche a consisté à accueillir la littérature basarabienne dans un contexte historique, géographique ou sociopolitique et à déconstruire le texte pour observer les mécanismes de représentation d'un

monde possible d'un point de vue thématique et du point de vue de l'évolution du personnage. La recherche visait à analyser un groupe de textes hétérogène et assez large, ce qui a essentiellement entraîné la difficulté d'identifier une structure artistique unitaire, compte tenu des variations des voix narratives.

Les méthodes de recherche choisies reflètent l'attention portée aux études littéraires, à l'herméneutique historicisante, à l'analyse *par lecture attentive*, à l'analyse narratologique, à l'analyse thématique et à l'analyse comparative. De ce point de vue, l'analyse du corpus de textes auquel nous nous sommes référé mettra en évidence les particularités stylistiques des quatre auteurs, ainsi que leur propre manière d'articuler un univers fictif qui suscitera l'intérêt du lecteur à travers les images qu'ils présentent. Ainsi, les univers fictionnels mis en évidence par l'exploitation de thèmes tels que l'identité, l'enfance, l'aliénation, l'histoire, reflèteront une manière de voir le monde.

L'oeuvre comporte trois parties principales. La première partie comprend un examen des principales histoires littéraires écrites par des historiens littéraires

roumains et bessarabiens afin d'observer les perspectives des historiens des deux côtés du Prut à l'égard de ce qui est défini comme la littérature roumaine. Nous sommes partis du principe que la littérature roumaine exprime clairement sa diversité d'expression après 1989, lorsque, avec les révisions du canon littéraire roumain, les écrivains de Bessarabie et ceux en exil ont complété le paysage littéraire roumain. Nous avons suivi la mesure dans laquelle la littérature roumaine de Bessarabie a été récupérée après 1989 et, surtout, nous avons observé l'attitude des critiques et des historiens de la littérature à son égard, d'autant plus que la faible diffusion en Roumanie des parutions éditoriales de la République de Moldavie jusqu'aux années 2000 a soutenu une réception critique aléatoire dans les histoires littéraires roumaines, car l'accès partiel à ce qui a été écrit et publié de l'autre côté du Prut a rendu le processus de création d'une vue d'ensemble de la littérature roumaine difficile.

Il a été observé que derrière chaque histoire littéraire, il y a une perspective pour décrire le phénomène littéraire roumain. Il peut s'agir d'une perspective d'intégration, d'une perspective nationale ou d'une

perspective qui met l'accent sur les différences. La référence de Mihai Cimpoi à l'histoire littéraire était pertinente pour observer comment l'évolution de la littérature dans l'espace basarabique est vue de l'intérieur. Les histoires littéraires de Ion Rotaru, Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu, Marian Popa, Mihai Iovănel ont également été discutées, chacune proposant une approche différente de la dynamique de la littérature roumaine. Ce qui importait, c'était la manière dont les historiens de la littérature roumaine se rapportaient aux auteurs bessarabiens et quels auteurs ils considéraient comme pertinents pour illustrer la spécificité de la littérature roumaine d'un point de vue axiologique et historique.

Le discours des historiens de la littérature auquel nous avons fait référence souligne que l'un des problèmes réside dans la définition même de cette littérature des Basarabes en tant que littérature roumaine, littérature basarabique, littérature „basa”, littérature roumaine en Bessarabie, littérature extra-territoriale, qui a également été l'un des points de départ de ce travail.

Dans la première partie de ce travail, nous avons également souligné, dans une perspective diachronique,

les principales lignes de force de l'évolution de la littérature roumaine en Bessarabie, définie par un développement régionaliste, comme l'appelle Bilețchi. J'ai également souligné qu'après les années 2000, la récupération et l'intégration des écrivains bessarabiens dans le phénomène littéraire roumain peuvent être clairement observées.

La deuxième partie de cet ouvrage visait à définir le concept de monde fictif considéré comme un monde possible. Nous avons considéré les mondes fictionnels comme des mondes alternatifs au monde connu, en soulignant que ces mondes alternatifs peuvent mettre en évidence une pluralité de représentations, car considérés comme des mondes dynamiques, ils sont soutenus par la relation que chaque personnage entretient avec l'espace dans lequel il est placé. Un monde fermé, étouffant ou décousu conduira à la création de mondes compensatoires à travers les réminiscences notamment. En même temps, considérer le monde comme une construction culturelle, c'est une *somme d'expériences*, c'est l'image que chacun façonne en fonction de ce qu'il a vécu, et le monde du roman proposera une perspective kaléidoscopique sur ce

qui participe à la définition du monde: c'est le monde du personnage, c'est le monde du narrateur, c'est le monde du lecteur et de l'observateur.

Afin de définir le concept de monde fictif en tant que monde possible, Nous nous sommes référé aux études de Genette, Toma Pavel, Umberto Eco, Doležel, Maria Ștefănescu. Toma Pavel et Maria Ștefănescu sont d'avis que les mondes fictionnels ne sont pas construits *ex nihilo* et ne peuvent justifier leur autoréférentialité, tandis que Doležel considère que les mondes fictionnels ne devraient pas être contraints par des exigences de vraisemblance et ne devraient pas être reçus comme proposant un monde vrai, plausible ou faux, mais devraient être reçus comme une modélisation esthétique du monde connu, la fiction littéraire étant un laboratoire actif pour la création de mondes possibles.

Umberto Eco fait la distinction entre le monde maximal (le monde réel) et les petits mondes (les mondes fictifs en tant que mondes possibles). Toujours selon Umberto Eco, il existe des mondes possibles plausibles et crédibles, des mondes possibles invraisemblables et des mondes incroyables, c'est-à-dire des mondes possibles

impossibles, en fonction des images construites. Nous nous sommes référés à la classification d'Umberto Eco lorsque nous avons analysé les mondes fictifs rendus narrativement par les quatre auteurs basarabes contemporains, en notant que les quatre auteurs se concentrent principalement sur la création de mondes possibles plausibles et crédibles, qui sont soutenus par le cadre historique. Nous avons toutefois noté qu'à l'intérieur de ces mondes, les personnages imaginent souvent des mondes incroyables.

Les mondes fictifs peuvent proposer des représentations illusoires, utopiques, dystopiques ou réalistes du monde réel, en fonction de la proximité ou de l'éloignement du monde donné par rapport au monde imaginé projeté au niveau du discours narratif. Dans les romans analysés, nous nous sommes principalement intéressés aux mondes possibles plausibles, car nous avons considéré les récits reflétant des mondes fictifs comme des moyens d'expliquer la réalité.

Nous avons souligné qu'il est cependant nécessaire de prendre de la distance par rapport au monde actuel, appelé monde réel, afin d'observer le monde fictif comme

un monde possible, un contexte dans lequel on peut remarquer les similitudes ou les différences entre les deux mondes comparés. Le texte de fiction prend des situations, des états réels et les structure de manière à donner une image cohérente du monde projeté. Le noyau thématique nous guidera vers l'identification du principe de rapprochement entre le monde fictif et le monde réel. Ensuite, l'espace décrit permettra aux mondes de se chevaucher. Ce qui soutiendra le principe de différenciation, c'est le développement du personnage qui, bien qu'il mette en évidence des typologies humaines, a néanmoins un parcours déterminé par les actions existant dans le monde créé narrativement. Quelle que soit la nature des mondes fictifs, il s'agit de mondes finis qui n'existent qu'au niveau discursif.

La troisième partie de cet ouvrage est consacrée à l'analyse des romans des quatre auteurs du point de vue des dominantes thématiques qui maintiennent la (dés)illusion des mondes fictifs. Nous avons analysé les romans de Iulian Ciocan *Înainte să moară Brejnev*, *Tărâmul lui Sașa Kozac*, *Iar dimineața vor veni rușii*, *Clovnul* et *Dama de cupă*, et nous avons souligné qu'il se

concentre sur des mondes à l'envers. C'est un monde à l'envers, un monde qui se place sous le signe de la caricature, un monde qui masque les grands drames du passé que l'histoire a retenus. De Liliana Corobca, nous avons examiné les romans *Un an în Paradis, Kinderland, Capătul drumului* et *Buburuza*. Nous avons noté qu'ils reflètent des mondes marginaux qui soutiennent une identité brisée, Corobca se concentrant sur les mondes fragiles. Dans le cas des romans de Tatiana Țibuleac, *Vara în care mama a avut ochii verzi* et *Grădina de sticlă*, le monde fictif met en évidence un monde fermé. Les trois romans d'Oleg Serebrian, *Cântecul mării, Woldemar* et *Pe contrasens*, proposent un monde possible crédible, soutenu par un cadre historique évoqué. Dans le cas de chaque roman, nous avons souligné comment, à travers le rêve ou le souvenir, il y a un transfert du monde donné vers un monde imaginaire qui propose une réalité compensatoire.

Les conclusions du travail ont montré que la prose des quatre auteurs basarabiens s'individualise par le discours créé, par les thèmes choisis, par la manière dont, à partir des thèmes favoris de la littérature roumaine de

Bessarabie, ils parviennent à construire un univers fictif dans lequel les expériences imaginées sont en permanence liées aux expériences réelles que la mémoire individuelle ou collective a retenues.

Nous avons remarqué que Liliana Corobca ne s'arrête pas sur un sujet à exploiter, elle n'en fait pas l'enjeu explicite de ses écrits, mais cherche à investiguer différents niveaux du monde réel, à partir desquels elle choisit son sujet, afin de créer un monde fictionnel authentique. Iulian Ciocan, en revanche, a fait du thème de la transition l'enjeu explicite de ses romans, et la composition de ses romans à partir de micro-récits donne souvent l'impression que ce que l'on lit est tiré d'un texte publicitaire. Iulian Ciocan se concentre sur l'inhabituel, le spectaculaire, et Țîbuleac, Serebrian et Corobca sur ce qui génère une perspective tragique de l'existence liée à des expériences déstabilisantes. Parallèlement, dans Tatiana Țîbuleac, la métaphore et le symbole rivalisent avec un langage cru, donnant naissance à un monde fictif qui enchevêtre les destins. Parmi les quatre, Oleg Serebrian s'appuie sur de larges descriptions et une observation méticuleuse de l'évolution de ses personnages. En même

temps, la note documentaire peut être observée dans une proportion différente dans chacun d'entre eux, un contexte dans lequel les mondes fictifs exposent des réalités possibles.

La manière dont ils actualisent des thèmes tels que l'identité, l'histoire, la solitude, la mémoire ou l'enfance est la note distinctive dans le cas des romans analysés par Iulian Ciocan, Oleg Serebrian, Tatiana Țîbuleac ou Liliana Corobca. Nous avons donc examiné comment des thèmes tels que l'histoire, la mémoire, l'identité et d'autres contribuent à la création d'un monde fictif authentique, de mondes fictifs construits à partir d'espaces et d'expériences réels. Par exemple, l'identité a été considérée comme une construction sociale, culturelle et linguistique dans des romans tels que *Un an în Paradis*, *Buburuza*, *Dama de cupă*, *Grădina de sticlă*, etc., ou comme un héritage, comme dans le roman *Woldemar*, où le narrateur-personnage est lié au transfert intergénérationnel de l'identité.

Le thème de bord est également lié à celui de l'identité, puisqu'un espace marginal (le village peuplé uniquement d'enfants malades et de vieillards, la steppe,

la ville corrompue, la ville bombardée, la périphérie de la ville, etc.), la maladie, l'échec soutiennent également une identité marginale. Les personnages de ces écrivains connaissent un monde qui a perdu ses repères, et le retrait de ces mondes devient une action primordiale pour le personnage qui constate que l'espace dans lequel il se trouve est celui qui soutient sa rupture identitaire et sa marginalité par rapport à l'autre.

En effet, la réconciliation avec le passé personnel a été soutenue par la réminiscence des expériences de l'enfance dans le roman *Vara în care mama a avut ochii verzi* ou dans le roman *Capătul drumului*, car le narrateur-personnage avoue qu'au fur et à mesure que le temps passe, le passé devient plus oppressant, croyant que le retour au passé à travers la réminiscence sera une forme de libération. Dans *Buburuza*, la réminiscence est une forme d'actualisation des expériences passées qui explique la réaction du narrateur-personnage à l'âge adulte. Dans le roman *Woldemar* d'Oleg Serebrian, à travers les réminiscences du personnage Woldemar, un panorama de la réalité communiste dans une région

multiculturelle de l'entre-deux-guerres, à savoir Cernăuți, est esquissé.

L'enfance est également un thème fréquemment utilisé. Dans les romans analysés, l'enfance est associée à des expériences difficiles telles que l'abandon, la déportation, la solitude, afin de faire ressembler le monde fictif dépeint à un monde réel, car l'enfant n'est pas épargné par les situations extrêmement difficiles que le monde réel a connues. Dans *Grădina de sticlă* ou *Woldemar*, la réalité du monde communiste est dépeinte du point de vue de l'enfant qui ressent les limites que lui impose le monde dans lequel il est placé. L'image de l'enfant dans un monde capitaliste est représentée par Corobca dans *Kinderland*. Ainsi, la voix des enfants résonne et exprime que ce qui est véhiculé discursivement est une projection illusoire de la réalité, derrière laquelle se cache une réalité dure qui favorise l'identité en rupture.

Chacun des quatre écrivains a montré une préférence pour la culture d'un thème particulier. Iulian Ciocan a fait carrière en exploitant le thème de la transition. Chez Iulian Ciocan, les enjeux du texte sont évidents. Il écrit de manière démonstrative, pour mettre en

évidence les coordonnées de la réalité moldave. Le monde fictif imaginé par l'écrivain est un monde repoussant, un monde désarticulé, un monde appauvri qui nourrit la méfiance envers l'autre, et les personnages de Ciocan ne peuvent échapper au signe de l'échec, parce qu'ils ne peuvent quitter le monde dans lequel ils sont placés. Oleg Serebrian, dans ses trois romans, reconstruit une histoire terrifiante tout en mettant en valeur une histoire familiale. Les personnages d'Oleg Serebrian vivent le drame de la solitude. Toute l'histoire est tissée autour de personnages qui reflètent des identités en rupture. Tatiana Țîbuleac explore la manière dont les relations interhumaines se construisent en fonction des expériences de chacun. Dans *Vara în care mama a avut ochii verzi*, le déni établit une relation de non-appartenance, et dans *Grădina de sticlă*, la fragilité du monde entretient des relations basées sur l'imposition du pouvoir. Liliana Corobca aborde des thèmes complémentaires tels que le traumatisme, la solitude, l'identité, le thème du migrant, le thème de la déportation, etc. pour façonner des mondes fictifs qui présentent des réalités marginales. Ce qui définit les mondes fictifs imaginés par l'écrivain est une solitude qui

accentue une identité marginale. Dans ce contexte, les actions des personnages reflètent leurs tentatives de sortir du monde fermé dans lequel ils sont placés. Les idéaux des personnages principaux, esquissés dans les premières pages, sont immédiatement détournés lorsque les coordonnées d'un monde dur sont présentées.

La préférence pour une référence constante à un événement ou à une situation réelle afin de créer un monde fictif crédible a pu être observée dans les romans analysés. La descente dans la vie quotidienne, l'exploration de la réalité, la documentation historique, la recherche de thèmes d'actualité, la référence au monde de l'*autre* pour souligner les particularités de l'identité, la fictionnalisation de la mémoire sont autant de moyens par lesquels l'écrivain contemporain construit un monde fictif authentique à travers lequel il saisit la dynamique d'un monde réel. Il étudie à un niveau fictif des questions qui sont liées à un monde réel. Les mondes fictifs qui en résultent sont des mondes permanents qui, avec le temps, pourront également être reçus comme des images suggestives permettant d'articuler le monde donné.

L'objectif de la présente recherche était donc de mettre en évidence la présence de dominantes thématiques chez quatre écrivains basarabes contemporains, qui exploitent deux directions pour créer un univers fictionnel authentique et crédible, à savoir le recours à l'histoire et la descente dans la vie quotidienne.

KEY-WORDS

fictional worlds, possible worlds, identity, memory, history, childhood, basarabian writers, Liliana Corobca, Tatiana Țîbuleac, Oleg Serebrian, Iulian Ciocan

ABSTRACT

Literature is not a closed phenomenon, but is in a permanent relationship with a socio-cultural space. There

is a dialogue between fictional, imagined experiences and real, lived ones, so that each text can re-enact a sequence, an image present in reality, on the imaginary plane.

Literature in Bessarabia thematically reflects the lived experiences of a community whose identity was conditioned by the historical context, because discursive practices are influenced by the dynamics of the real world. There is a preference for the theme of identity, linked to that of memory, history or childhood. Thus, the themes developed in the fictional level are related to identity, because the need for identity calibration is also expressed by the writer.

In this paper, I have focused on an interdisciplinary approach, but with an emphasis on how a fictional universe is articulated. I have looked at how fictional, possible worlds are rendered, which are the result of transformations of the real, concrete world. In this sense, referring to current prose, I have observed that through reminiscence or (re)imagining worlds are described in (un)making, individual or collective identities in a continuous formation, which could be

noticed in the novels of writers such as Liliana Corobca, Tatiana Țîbuleac, Oleg Serebrian, Iulian Ciocan.

The aim of this work was not to place the four Basarabian writers (Liliana Corobca, Tatiana Țîbuleac, Iulian Ciocan, Oleg Serebrian) under the same „umbrella”, but to highlight how different and authentic fictional worlds are constructed from a common imaginary in their novels. The four authors are different vision, and this is precisely why I am interested in their texts, all the more so since I am talking about a literature in dynamics. Thus, what mattered was the fictional world they present in their novels. The main objective was to illustrate how the four writers differ and how they are alike, to see to what extent they illustrate a direction in terms of exploiting a common imaginary, observing what their stakes are and how they relate to the reality they come from.

By analysing the novels of the four writers, I aimed to observe whether the fictional worlds they constructed communicate in such a way that they can be analysed as parts of a system of possible fictional worlds. In this sense, the category of the characters as well as the

thematic dominants allow the creation of a system of fictional worlds in which they are integrated.

The present research has involved both receiving Bessarabian literature in a historical, geographical or socio-political context and deconstructing the text to observe the mechanisms of rendering a possible world from a thematic perspective and from the perspective of the character's evolution. The research aimed at analysing a heterogeneous and rather large group of texts, which basically resulted in the difficulty of identifying a unitary artistic structure, taking into account the variations of narrative voices.

The research methods chosen reflect attention to literary studies, historicizing hermeneutics, *close reading* analysis, narratological analysis, thematic analysis, and comparative analysis. From this point of view, the analysis of the corpus of texts to which I have referred will highlight the stylistic particularities of the four authors, as well as their own way of articulating a fictional universe that will arouse the reader through the images they present. Therefore, the fictional worlds highlighted by

exploiting themes such as identity, childhood, alienation, history will reflect a way of looking at the world.

The paper has three main parts. The first part contains a review of the main literary histories written by Romanian and Bessarabian literary historians in order to observe the perspectives of historians on both sides of the Prut towards what is defined as Romanian literature. I started from the premise that Romanian literature clearly expresses its diversity of expression after 1989 when, with the revisions of the Romanian literary canon, writers from Bessarabia and those in exile completed the Romanian literary landscape. I followed the extent to which Romanian literature from Bessarabia was recovered after 1989 and, above all, I observed the attitude of critics and literary historians towards it, especially since the poor diffusion in Romania of editorial appearances from the Republic of Moldova until the 2000s sustained a random critical reception in Romanian literary histories, because partial access to what was written and published across the Prut made the process of creating an overview of Romanian literature difficult.

It has been observed that behind each literary history there is a perspective in describing the Romanian literary phenomenon. It can be the integrating perspective, the national perspective, the one that emphasizes differences. Mihai Cimpoi's reference to literary history was relevant to observe how the evolution of literature in the Basarabian space is seen from the inside. The literary histories of Ion Rotaru, Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu, Marian Popa, Mihai Iovănel were also discussed, each proposing a different approach to the dynamics of Romanian literature. What mattered was the way Romanian literary historians related to Bessarabian authors and which authors they considered relevant to illustrate the specificity of Romanian literature from an axiological and historical perspective.

The discourse of literary historians to which I referred pointed out that one problem is the very definition of this literature of the Basarabians as Romanian literature, Basarabian literature, "basa" literature, Romanian literature in Bessarabia, extra-territorial literature, which was also one of the starting points for this work.

Also in the first part of this work, from a diachronic perspective, I have pointed out the main lines of force in the evolution of Romanian literature in Bessarabia, defined by a regionalist development as Bilețchi calls it. I also pointed out that after the 2000s, the recovery and integration of Bessarabian writers into the Romanian literary phenomenon can be clearly observed.

The second part of the paper aimed at defining the concept of a fictional world seen as a possible world. I have viewed fictional worlds as alternative worlds to the known one, emphasizing that these alternative worlds can highlight within them a plurality of representations, because viewed as dynamic worlds, they are sustained by the relationship that each character has with the space in which they are placed. A closed, suffocating world or a disjointed world will lead to the creation of compensatory worlds through reminiscences in particular. At the same time, considering the world as a cultural construct, it is a *summa* of experiences, it is the image that each person shapes according to what he or she has experienced, and the world of the novel will propose a kaleidoscopic perspective on what is involved in defining the world: it

is the world of the character, it is the world of the narrator, it is the world of the reader and observer.

In order to define the concept of fictional world as a possible world, I referred to the studies of Genette, Thomas Paul, Umberto Eco, Doležel, Maria Stefanescu. Toma Pavel and Maria Ștefănescu are of the opinion that fictional worlds are not constructed *ex nihilo* and cannot justify their self-referentiality, while Doležel considers that fictional worlds should not be constrained by requirements of verisimilitude and should not be received as proposing a true, plausible or false world, but should be received as an aesthetic modelling of the known world, literary fiction being an active laboratory for the creation of possible worlds.

Umberto Eco distinguishes between the maximal world (the real world) and small worlds (fictional worlds as possible worlds). Also according to Umberto Eco there are plausible and believable possible worlds, implausible possible worlds and incredible worlds, i.e. impossible possible worlds, depending on the images constructed. I referred to Umberto Eco's classification when I analysed the fictional worlds narratively rendered by the four

contemporary Basarabian authors, noting that the four authors focus mainly on the creation of plausible and credible possible worlds, which are supported by the historical framework. I noted, however, that within such worlds the characters often imagine incredible worlds.

Fictional worlds may propose illusory, utopian, dystopian or realistic representations of the real world, depending on how close or far the given world is from the imagined world projected at the level of narrative discourse. In the novels analysed, I was mainly interested in plausible possible worlds, as I looked at narratives reflecting fictional worlds as ways of explaining reality.

I pointed out that it is necessary, however, to distance oneself from the actual world, called the real world, in order to observe the fictional world as a possible world, a context in which one can notice the similarities or differences between the two worlds compared. The fictional text takes situations, real states and structures them in such a way as to give a coherent image of the projected world. The thematic core will guide us towards identifying the principle of approximation in terms of the fictional world and the real world. Then, the described

space will allow the worlds to overlap. What will support the principle of differentiation is the development of the character, which although it highlights human typologies, nevertheless has a path determined by the actions existing in the world created narratively. Regardless of the nature of fictional worlds, they are finite worlds that exist only at the discursive level.

The third part of the paper was devoted to the analysis of the novels of the four authors from the perspective of the thematic dominants that maintain the (dis)illusion of fictional worlds. I analysed Iulian Ciocan's novels *Înainte să moară Brejnev*, *Tărâmul lui Sașa Kozac*, *Iar dimineața vor veni rușii*, *Clovnul* and *Dama de cupă*, and pointed out that he focuses on worlds turned upside down. It is a world of upside-down proportions, a world that stands under the sign of caricature, a world that masks the great dramas of the past that history has held back. From Liliana Corobca I reviewed the novels *Un an în Paradis*, *Kinderland*, *Capătul drumului* and *Buburuza*. In these, I noted that they reflect marginal worlds, which support a ruptured identity, Corobca's focus on fragile worlds. In the case of Tatiana Țîbuleac's novels *Vara în*

care mama a avut ochii verzi and *Grădina de sticlă*, the fictional world highlights a closed world. Oleg Serebrian's three novels *Cântecul mării*, *Woldemar* and *Pe kontrasens* propose a credible possible world, supported by an evoked historical framework. In the case of each novel, I have pointed out how through dreaming or remembering there is a transfer from the given world to an imaginary world proposing a compensatory reality.

The conclusions of the work showed that the prose of the four Basarabian authors is individualized by the discourse created, by the themes chosen, by the way in which, starting from favourite themes in the Romanian literature of Bessarabia, they manage to build a fictional universe in which the imagined experiences are permanently related to those real experiences that individual or collective memory has retained.

I noticed that Liliana Corobca does not stop on a subject to exploit, she does not make it the explicit stake of her writings, but seeks to investigate different levels of the real world, from which she chooses her subject, so as to create an authentic fictional world. Iulian Ciocan, on the other hand, has made the theme of transition the

explicit stake of his novels, and the composition of his novels from micro-narratives often gives the impression that what one reads is taken from a publicity text. Iulian Ciocan focuses on the unusual, the spectacular, while Țîbuleac, Serebrian and Corobca on what generates a tragic perspective of existence linked to destabilising experiences. At the same time, in Tatiana Țîbuleac, metaphor and symbol compete with harsh language, resulting in a fictional world that entangles destinies. Of the four, Oleg Serebrian relies on broad descriptions and meticulous observation of his characters' development. At the same time, the documentary note could be observed in a different proportion in each, a context in which fictional worlds exposed possible realities.

The way in which they update themes such as identity, history, loneliness, memory or childhood is the distinctive note in the case of the novels analysed by Iulian Ciocan, Oleg Serebrian, Tatiana Țîbuleac or Liliana Corobca. Thus, I looked at how themes such as history, memory, identity and others contribute to the rendering of an authentic fictional world, fictional worlds constructed from real spaces and experiences. For example, identity

has been seen as a social, cultural, linguistic construct in novels such as *A Year in Paradise*, *Ladybug*, *Lady of Cups*, *The Glass Garden*, etc., or as a legacy, as seen in the novel *Woldemar*, where the narrator-character relates to the intergenerational transfer of identity.

The theme of border was also linked to the theme of identity, since a marginal space (the village populated only by sick children and old people, the steppe, the corrupt city, the bombed city, the outskirts of the city, etc.), illness, failure also support a marginal identity. The characters of these writers know a world that has lost its reference points, and withdrawal from such worlds becomes a primary action for the character who finds that the space in which he finds himself is the one that sustains his identity rupture and marginality in relation to the other.

In fact, reconciliation with the personal past was supported by the reminiscence of childhood experiences in the novel *Vara în care mama a avut ochii verzi* or in the novel *Capătul drumului*, because the narrator-character confesses that as time goes by the past becomes more oppressive, believing that returning to the past through reminiscence will be a form of liberation. In *Buburuza*,

reminiscence was a form through which past experiences were actualized that explained how the narrator-character reacts to adulthood. In Oleg Serebrian's novel *Woldemar*, through the reminiscences of the character Woldemar, a panorama of the communist reality in an area of multiculturalism in the interwar period, namely Cernăuți, was outlined.

Childhood is also a frequently used theme. Childhood is associated in the novels analysed with harsh experiences such as abandonment, deportation, loneliness in order to make the fictional world portrayed seem like a real world, as the child is not spared the extremely difficult situations that the real world has experienced. In *Grădina de sticlă* or *Woldemar* the reality of the communist world was depicted from the perspective of the child who feels the limitations imposed on him by the world in which he is placed. The image of the child in a capitalist world was represented by Corobca in *Kinderland*. Thus, the voice of children is resonant and expresses that what is conveyed discursively is an illusory projection of reality, behind which is a harsh reality that fosters identity in rupture.

Each of the four writers showed a preference for cultivating a particular theme. Iulian Ciocan has made a career out of exploiting the theme of transition. With Iulian Ciocan the stakes of the text are obvious. He writes demonstratively, to highlight the coordinates of Moldovan reality. The fictional world imagined by the writer is a repulsive world, a disarticulated world, an impoverished world that fosters distrust of the other, and Ciocan's characters cannot escape from the sign of failure, because they cannot leave the world in which they are placed. Oleg Serebrian, in his three novels, reconstructs a terrifying history while highlighting a family history. Oleg Serebrian's characters experience the drama of loneliness. The whole story is woven around characters who reflect identities in rupture. Tatiana Țîbuleac explores how inter-human relationships are built according to each person's experiences. In *Vara în care mama a avut ochii verzi*, denial establishes a relationship of non-belonging, and in *Grădina de sticlă*, the fragility of the world sustains relationships based on the imposition of power. Liliana Corobca tackles complementary themes such as trauma, loneliness, identity, the migrant theme, the theme of

deportation, etc. to shape fictional worlds that present marginal realities. What defines the fictional worlds imagined by the writer is a loneliness that accentuates a marginal identity. In this context, the characters' actions reflect their attempts to break out of the closed world in which they are placed. The ideals of the main characters, sketched in the first pages, are immediately hijacked when the coordinates of a harsh world are presented.

The preference for constant reference to a real event or real situation in order to create a believable fictional world could be observed in the novels analysed. The descent into everyday life, the probing of reality, the historical documentation, the search for topical themes, the reference to the world of *the other* in order to highlight the particularities of identity, the fictionalization of memory are ways in which the contemporary writer constructs an authentic fictional world through which to capture the dynamics of a real world. He investigates in a fictional level issues that are related to a real world. The resulting fictional worlds are permanent worlds, which in time will also be able to be received as suggestive images for a way of articulating the given world.

The aim of the present research was therefore to highlight the presence of thematic dominants in the case of four contemporary Basarabian writers, who exploit two directions in order to create an authentic, credible fictional world, namely the recourse to history and the descent into everyday life.

BIBLIOGRAFIE

Surse primare

Ciocan, Iulian, *Dama de cupă: roman*, Iași, Editura Polirom, 2018.

Ciocan, Iulian, *Clovnul*, Iași, Polirom, 2021.

Ciocan, Iulian, *Iar dimineața vor veni rușii*, Iași, Polirom, 2015.

Ciocan, Iulian, *Înainte să moară Brejnev*, prefață de Andrei Bodi, Iași, Polirom, 2007.

Ciocan, Iulian, *Povestea lui Nicolae Gane*, Iași, Editura Muzeelor Literare, 2018.

- Corobca, Liliana *Buburuza*, Iași, Polirom, 2019.
- Corobca, Liliana, *Capătul drumului*, Iași, Polirom, 2018.
- Corobca, Liliana, *Imperiul fetelor bătrâne*, București, Cartea Românească, 2015.
- Corobca, Liliana, *Kinderland*, Iași, Editura Polirom, 2015.
- Corobca, Liliana, *Negrissimo*, Chișinău, Editura Arc, 2021.
- Corobca, Liliana, *Un an în Paradis*, București, Cartea Românească, 2005.
- Serebrian, Oleg, *Cântecul mării*, ediția a II-a, Chișinău, Editura Cartier, 2018.
- Serebrian, Oleg, *Pe contrasens*, Chișinău, Editura Cartier, 2021.
- Serebrian, Oleg, *Woldemar*, Chișinău, Editura Cartier, 2018.
- Țîbuleac, Tatiana, *Grădina de sticlă*, ediția a II-a, Chișinău, Editura Cartier, 2018.
- Țîbuleac, Tatiana, *Vara în care mama a avut ochii verzi*, ediția a VII-a, Chișinău, Editura Cartier, 2019.

Studii, istorii și dicționare literare

****O istorie critică a literaturii din Basarabia*,
Cuvînt înainte de Eugen Lungu, Chișinău, Editura Arc,
2004.

Anghel, Oliver, *Generația de creație 2000*, Pitești,
Tiparg, 2013.

Aristotel, *Poetica*, București, Editura Științifică,
1957.

Bantoș, Ana, *Literatura basarabeană și modele
literare europene*, București, Editura Muzeului Național
al literaturii române, 2013.

Baudrillard, Jean, *Simulacre și simulare*, traducere
de Sebastian Big, Cluj, Idea Design & Print, 2008.

Băicoianu, Anca, „Exil în timp, exil în spațiu:
frontiera în/ca ficțiune”, în Romanița Constantinescu,
Identitate de frontieră în Europa lărgită, Iași, Editura
Polirom, 2009.

Bergson, Henri, *Mémoire et vie*, textes choisis par
Gilles Deleuze, Paris, Presses Universitaires de France,
1975.

Bilețchi, Nicolae *Analize și sinteze critice*,
Chișinău, Elan Poligraf, 2007.

Bloom, Harold, *Canonul occidental. Cărțile și Școala Epocilor*, traducere de Diana Stanciu, postfață de Mihaela Anghelescu Irimia, București, Editura Univers, 1998.

Bodiu, Andrei, prefața „Chișinău by night” la romanul lui Iulian Ciocan, *Înainte să moară Brejnev*, Iași, Polirom, 2007.

Burlacu, Alexandru; Grati, Aliona ș.a., *Proza basarabească din sec. al XX-lea: text, context, intertext*, Chișinău, Editura Gunivas, 2010.

Butușină, Elena, *Autism și creativitate. Identități narrative în proza contemporană*, București, Tracus Arte, 2013.

Cap-Bun, Marina, *Între absurd și fantastic: incursiuni în apele mirajului*, Pitești, Paralela 45, 2001.

Călinescu, Matei, *A citi, a reciti: către o poetică a (re)lecturii*, traducere de Virgil Stanciu, cu un eseu despre „Oralitate în textualitate”, tradus din engleză de Anca Băicoianu, un capitol românesc despre Mateiu I. Caragiale și „Recitiri” (*Dilematica*), București, Humanitas, 2017.

Cimpoi, Mihai, *Basarabia sub steaua exilului*, București, Editura „Viitorul Românesc”, 1994.

Cimpoi, Mihai, *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Chișinău, Editura Arc, 1996.

Ciobanu, Mircea V., *Căderile în realitate ale criticului*, Iași, Editura Junimea, 2018.

Ciobanu, Mircea V., *Deziluziile necesare*, Chișinău, Editura Arc, 2014 .

Ciobanu, Vitalie, *Frica de diferență: articole, eseuri, cronici literare*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999.

Ciocan, Iulian, *Metamorfoze narative*, Chișinău, Editura ARC, 1996.

Corcinschi, Nina (coord.), *Imagine. Imaginar. Reprezentare*, Chișinău, Editura Cartier, 2024.

Corcinschi, Nina, *Arcul voltaic. Textul ca lume (i)mediată*, prefață de Andrei Țurcanu, București, Editura Eikon, 2016.

Corcinschi, Nina, *Narațiuni ale erosului: eseu*, Prefață de Bogdan Crețu, Chișinău, Editura Cartier, 2019.

Corcinschi, Nina, *Realitatea ca hologramă: eseuri*, Chișinău, Cartier, 2022.

Cordoș, Sanda, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, București, Cartea Românească, 2012.

Corobca, Liliana (editor), *Panorama comunismului în Moldova sovietică: context, surse, interpretări*, prefață de Radu Preda, Iași, Polirom, 2019.

Corobca, Liliana (editor), *Panorama postcomunismului în România*, Iași, Editura Polirom, 2022.

Cristea-Enache, Daniel, *Scriitori din Basarabia: Studii literare*, Chișinău, Știința, 2023.

Doležel, Lubomír, *Heterocosmica. Fiction and Possible Worlds*, Baltimore and London, The Johns Hopkins University Press, 1998.

Doležel, Lubomír, *Poetica occidentală: tradiție și progres*, traducere de Ariadna Ștefănescu, postfață de Călin-Andrei Mihăilescu, București, Editura Univers, 1998.

Dram, Constantin (coord.), *Literatura română din Basarabia: fracturi și reîntemeiri*, prefață de Constantin Dram, consultanți științifici Andrei Țurcanu, Constantin

Ivanov, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2023.

Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, ediția a II-a, traducere de Ștefania Mincu și Daniela Crăciun, Iași, Polirom, 2007.

Eyerman, Ron, *Memory, trauma and identity*, Palgrave Macmillan, 2019.

Foster, Jonathan K., *Memory: a very short introduction*, Oxford University Press, 2009.

Genette, Gérard *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune*, traducere și prefață de Ion Pop, București, Editura Univers, 1994.

Grati, Aliona, *Cronici de rețea: metaliteratura.net*, Iași, Editura Junimea, 2016.

Grati, Aliona, *Romanul ca lume postBABELică. Despre dialogism, polifonie, heteroglosie și carnavalesc*, Chișinău, Editura Gunivas, 2009.

Halbwachs, Maurice, *Memoria colectivă: eseuri de ieri și de azi*, traducere de Irinel Antoniu, Iași, Institutul European, 2007.

Haneș, Petre V., *Scriitorii basarabeni: 1850-1940*, București, Editura Casei Școalelor, s.a.

Heidegger, Martin, *Principiul identității*, traducere și note de Dan-Ovidiu Totescu, cu un cuvânt înainte al editorului Ion Papuc, București, Crater, 1991.

Hrubaru, Monica, *Ambiguitatea între mimesis și poiesis*, Constanța, Ex Ponto, 2000.

Iosifescu, Silvian, *Literatura de frontieră*, ediția a II-a revăzută, București, Editura Enciclopedică Română, 1971.

Iovănel, Mihai, *Istoria literaturii române: 1990-2020*, Iași, Polirom, 2021.

Jaeggi, Rahel, *Alienation*, translated by Frederick Neuhouser and Alan E. Smith, edited by Frederick Neuhouser, New York, Colombia University Press, 2014.

Jankélévitch, Vladimir, *Ironia*, traducere din limba franceză de Florica Drăgan și V. Fanache, postfață de V. Fanache, Cluj-Napoca, Dacia, 1994.

Jucan, Marius, *Fascinația ficțiunii sau despre retorica elipsei*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1998.

Lefter, Ion Bogdan, *Despre identitate. Temele postmodernității*, Pitești, Paralela 45, 2004.

Lorenz, Chris, „Unstuck in time. Or: the sudden presence of the past”, în Karin Tilmans, Frank van Vree,

Jay Winter, *Performing the Past. Memory, History, and Identity in Modern Europe*, Amsterdam University Press, 2010.

Lungu, Eugen, *Raftul cu himere*, Chișinău, Știința, 2004.

Majuru, Adrian, *Copilăria la români: schițe și tablouri cu prunci, școlari și adolescenți*, București, Compania, 2006.

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.

Marino, Adrian, *Dicționarul de idei literare*, București, Eminescu, 1973.

McHale, Brian, *Ficțiunea postmodernistă*, traducere de Dan H. Popescu, București, Editura Polirom, 2009.

Mihalache, Ștefania, *Copilăria: reconstituiri literare după 1989*, Pitești, Editura Paralela 45, 2019.

Oltean, Ștefan, *Ficțiunea, lumile posibile și discursul indirect liber*, Cluj-Napoca, Studium, 1996.

Oltean, Ștefan, *Lumile posibile în structurile limbajului*, Cluj-Napoca, Editura Echinox, 2003.

Oprescu, Florin, *Romanul românesc și morfologia puterii*, Iași, Institutul European, 2018.

Pavel, Toma, *Gândirea romanului*, București, Humanitas, 2008.

Pavel, Toma, *Lumi ficționale*, traducere de Maria Mociorniță, prefață de Paul Cornea, București, Editura Minerva, 1992.

Platinga, Alvin, *Natura necesității*, traducere de Constantin Grecu, studiu introductiv de Iancu Lucica, s. I., Editura Trei, 1998.

Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, volumul I, București, Editura Semne, 2009.

Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, volumul II, București, Editura Semne, 2009.

Pușcașu, Ana-Maria, *Fracturismul. Literatura din România și Republica Moldova*, Timișoara, coord. științific Adriana Babeți, [f.e.], 2015.

Ricoeur, Paul, *De la text la acțiune: eseuri de hermeneutică II*, traducere și postfață de Ion Pop, Cluj, Editura Echinoux, 1999.

Ricoeur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, traducere de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Timișoara, Editura Amarcord, 2001.

Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Dacoromână TDC, 2009.

Ryan, Marie-Laure, *Possible worlds, artificial intelligence, narrative theory*, Indiana University, 1991.

Schnapper, Dominique; Bülow, Katerina Von; Möller, Horst; Ash, Timothy Garton; Beaud, Marie-Claude, *Identité et mémoire*, Paris, Cultures France, 2007.

Simion, Eugen (coord. General), *Dicționarul general al literaturii române*, A-B, București, Editura Univers Enciclopedic, 2004.

Simion, Eugen (coord. General), *Dicționarul general al literaturii române*, C-D, București, Editura Univers Enciclopedic, 2004.

Simion, Eugen, (coord. General), *Dicționarul general al literaturii române*, E-K, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

Simion, Eugen, (coord. General), *Dicționarul general al literaturii române, Ț-Z*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2007.

Simion, Eugen, (coord. General), *Dicționarul general al literaturii române, Ț-Z*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2009.

Simuț, Ion, *Incursiuni în literatura actuală*, Oradea, Editura Cogito, 1994.

Simuț, Ion, *Literaturile române postbelice*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2017.

Simuț, Ion, *Reabilitarea ficțiunii*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004.

Stanzel, Franz K., *Teoria narațiunii*, traducere de Valeriu P. Stancu și Silvia Chirilă, Cuvânt introductiv de Monika Fludernik, Iași, Institutul European, 2011.

Starobinski, Jean, *Textul și intertextul*, traducere și prefață de Ion Pop, București, Editura Univers, 1985.

Șleahtițchi, Maria, *Cerc deschis. Literatura din Basarabia în postcomunism*, Iași, Timpul, 2007.

Ștefănescu, Alexandru, *Istoria literaturii române contemporane: 1941-2000*, București, Editura Mașina de scris, 2005.

Ștefănescu, Bogdan,
Postcommunism/Postcolonialism: Siblings of Subalternity, București, Editura Universității din București, 2013

Ștefănescu, Maria, *Lumile posibile și sensul textelor literare. De la Leibniz la Robinson Crusoe*, prefață de Mircea Borcilă, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2007.

Tilmans, Karin; Vree, Frank van; Winter, Jay, *Performing the Past. Memory, History, and Identity in Modern Europe*, Amsterdam University Press, 2010.

Todorov, Tzvetan, *Abuzurile memoriei*, traducere de Doina Lică, Timișoara, Amarcord, 1999.

Tucan, Dumitru, *Introducere în studiile literare*, Iași, Institutul European, 2007.

Țurcanu, Andrei, *Critice. Arheul Marginii și alte narațiuni*, Chișinău, Editura Cartier, 2020.

Ungureanu, Cornel, *O istorie secretă a literaturii române*, ediția a III-a, București, Tracus Arte, 2019.

Ursa, Mihaela, *Scritopia*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Dacia XXI, 2010.

Ursa, Mihaela, „Ficționalizarea”, în Corin Braga (coord.), *Concepte și metode în cercetarea imaginarului: dezbaterile Phantasma*, Iași, Polirom, 2007.

Wellek, René; Warren, Austin, *Teoria literaturii*, în românește de Rodica Tiniș, studiu introductive și note de Sorin Alexandrescu, București, Editura pentru literatură universală, 1967.

Wieseltier, Leon, *Împotriva identității*, traducere și prefață de Mircea Mihăieș, Iași, Polirom, 1997.

Zub, Alexandru, „Basarabia în căutarea identității: excurs istoriografic”, în *Basarabia. Dilemele identității*, volum editat de Flavius Solomon, Alexandru Zub, în colaborare cu Sorin D. Ivănescu, Bogdan Schipor, Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 2001.

Studii și articole disponibile online

Benga, Grațiela, *Falia*, disponibil online <http://revistaorizont.ro/arhiva/decembrie2018.pdf>, accesat la data de 18.08.2023.

Benga, Grațiela, *Harta (supra)viețuirii*, în revista „Orizont”, nr. 5 (1633), anul XXX, 2018, disponibil online <http://www.revistaorizont.ro/arhiva/mai2018.pdf>, accesat la data de 21.07.2023.

Boltașu Nicolae, Dorica, *La capătul drumului este întotdeauna cerul*, în revista „Observator cultural”, nr. 919, 2018, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/la-capatul-drumului-este-intotdeauna-cerul/>, accesat la data de 21.07.2023.

Boștenaru, Ioana, *Înainte mult mai este*, în revista „Vatra”, nr. 6-7, 2018, disponibil online https://vatraoficial.files.wordpress.com/2018/09/vatra_6_7_2018-2.pdf, accesat la data 21.07.2023.

Burța-Cernat, Bianca, *Două autoare, două feluri de literatură*, în revista „Observator cultural”, nr. 298, 2005, disponibil online, <https://www.observatorcultural.ro/articol/doua-autoare-doua-feluri-de-lectura-2/> accesat la data de 21.07.2023.

Burța-Cernat, Bianca, *Stare de urgență*, în „Observator cultural”, nr. 603, 2011, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/stare-de-urgenta/>, accesat la data de 18.08.2023.

Cenușă, Felicia, *Literatura română din Basarabia sau tautologia identităților închise*, disponibil online http://www.philippide.ro/Identitatea%20limbii%202002/36_Cenusa.pdf, accesat la data de 19.09.2021.

Cernat, Paul, *Puncte din oficiu pentru literatura tânără (I)*, în revista „Observator cultural”, nr. 437, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/puncte-din-oficiu-pentru-literatura-tinara-2/>, accesat la data de 10.10.2023.

Cernat, Paul, *Puncte din oficiu pentru literatura tânără (II)*, în revista „Observator cultural”, nr. 439, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/puncte-din-oficiu-pentru-literatura-romana-tinara-ii-2/>, accesat la data de 10.10.2023.

Cesereanu, Ruxandra, *Pe contrasens – un roman psihoistoric și totodată geopolitic*, în revista *Observator*

cultural, nr. 1140, 2022, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/pe-contrasens-un-roman-psihoistoric-si-totodata-geopolitic/>, accesat la data de 20.07.2023.

Chiper, Grigore, *Un colaj din fragmente de realitate*, în revista „Contrafort”, anul XII, nr. 11-12, p. 133-134, 2005, disponibil online <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=45934>, accesat la data de 05.02.2022.

Ciobanu, Mircea V., *Balada ochilor verzi (Tatiana Țibuleac, Vara în care mama a avut ochii verzi)*, în revista „Contrafort”, nr. 1-2, 2017, disponibil online <http://www.contrafort.md/categorii/balada-ochilor-verzi-tatiana-buleac-vara-n-care-mama-avut-ochii-verzi>, accesat la data de 20.06.2023.

Ciobanu, Mircea V., *Liliana Corobca: poeme despre zbor*, articol disponibil online <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2020/05/liliana-corobca-poeme-despre-zbor/>, accesat la data de 11.04.2023.

Ciobanu, Mircea V., *Proza din Basarabia în 2010: timpul împrăștierii e timpul căutării?*, articol disponibil

online <http://www.revistafamilia.shopia.ro/arhiva/>,
accesat la data de 17.04.2023.

Ciobanu, Vitalie, „*Woldemar*” sau descoperirea lumii, în revista „Viața Românească”, nr. 10, 2019, disponibil online <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2019/10/woldemar-sau-descoperirea-lumii/>, accesat la data de 20.07.2023.

Ciobanu, Vitalie, *Vederi din Cernăuți, orașul-fantomă*, articol disponibil online pe <http://www.contrafort.md/vitalieciobanu/?p=495>, accesat la data de 29.03.2022.

Ciotloș, Cosmin, *Diviziunea statală a muncii*, în revista „România literară”, nr. 40, 2007, disponibil online https://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/diviziunea_statal_a_muncii, accesat la data de 18.08.2023.

Ciotloș, Cosmin, *O surpriză*, în revista „România literară”, nr. 36, 2013, disponibil online https://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/o_surpriz2, accesat la data de 21.07.2023.

Constantin, Cătălin D., *Chipurile lecturii*, în revista „România literară”, nr. 14, 2004, disponibil online

https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/chipurile_lecturii, accesat la data de 21.07.2023.

Corcinschi, Nina, *Existența după caleidoscop (Oleg Serebrian, „Woldemar”)*, în revista „Contrafort”, nr. 1-6, 2019, disponibil online <http://www.contrafort.md/categorii/existen-de-dup-caleidoscop-oleg-serebrian-woldemar>, accesat la data de 20.07.2023.

Corcinschi, Nina, *Oleg Serebrian: adevărul de după adevăr*, disponibil online <https://revistatimpul.ro/oleg-serebrian-adevarul-de-dupa-adevar/>, accesat la data de 24.10.2022.

Corcinschi, Nina, *Romanul basarabean. Poetici ale resentimentului (I)*, în revista „Philologia”, 2020, disponibil online https://philologia.ifr.md/archive/2_2020/4_Corcinschi_Romanul.pdf, accesat la data de 20.06.2023.

Crețu, Bogdan, *Normalitatea din scaunul cu rotile*, în revista „Observator cultural”, nr. 994, 2019, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/normalitatea-din-scaunul-cu-rotile/>, accesat la data de 21.07.2023.

Crețu, Bogdan, *Ласточка*, în revista „Observator cultural”, nr. 933, 2018, <https://www.observatorcultural.ro/articol/%d0%bb%d0%b0%d1%81%d1%82%d0%be%d1%87%d0%ba%d0%b0/>, accesat la data de 20.06.2023.

Cristea-Enache, Daniel, *Copii fără părinți (I)*, în revista „Observator cultural”, nr. 689, 2013, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/copii-fara-parinti-i-2/>, accesat la data de 21.07.2023.

Cristea-Enache, Daniel, *Un roman sentimental*, în revista „România literară”, nr. 18-19, 2016, disponibil online https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/un_roman_sentimental, accesat la data de 21.07.2023.

Cubleșan, Victor, *Clovnul și cimпанzeul*, disponibil online <https://revistea.ro/clovnul-si-cimpanzeul/>, accesat la data de 18.08.2023.

Dementieva, Diana, *Abajur pentru o bibliotecă*, în revista „Dialogica”, nr. 2, 2021, p. 41-51, disponibil online https://dialogica.asm.md/articolePDF/Dialogica_nr%208_site_136-137.pdf, accesat la data de 20.07.2023.

Fărîmă, Maria, *Ce moarte lungă ne-a fost dat să avem!*, în revista „Steaua”, nr. 10 (840), anul LXIX, 2018, disponibil online <http://revisteaua.ro/wp-content/uploads/Steaua-nr-10-din-2018.pdf>, accesat la data de 21.07.2023.

Fărîmă, Maria, *Tatiana Țîbuleac: Insula & inimile de sticlă*, în revista „Echinox”, 2018, disponibil online <https://revistaechinox.ro/2018/10/tatianatibuleac/>, accesat la data de 20.06.2023.

Gherman, Oxana, *Desființarea spiritului identitar în romanul Woldemar*, în revista „Sud-Est Cultural”, nr. 1, 2020, disponibil online <https://archive.org/details/sudestcultural12020/page/n45/mode/2up?view=theater>, accesat la data de 20.07.2023.

Gherman, Oxana, *Recondiționare identitară prin memorie în romanul basarabean*, disponibil online https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/101-114.pdf, accesat la data de 20.07.2023.

Grati, Aliona; Druță, Inga, *Identitatea literară a scriitorilor români aflați „între două lumi”*, disponibil online

<https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V2676/pdf>, accesat la data de 19.04.2021.

Grati, Aliona; Druță, Inga, *Identitatea literară a scriitorilor români aflați „între două lumi”*, disponibil online

<https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V2676/pdf>, accesat la data de 19.04.2021.

Gulea, Dan, *O perspectivă sintetică*, în revista „Observator cultural”, nr. 242, 2004, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/o-perspectiva-sintetica-2/>, accesat la data de 21.07.2023.

Iagăru Dina, Sorin, *Deportarea. Cărți vesele, cărți triste*, în revista „Luceafărul de dimineață”, nr. 6, 2019, disponibil online http://www.luceafarul-de-dimineata.eu/pdf/revista_LUCEAFARUL_DE_DIMINEATA_nr_6_2019.pdf, accesat la data de 21.07.2023.

Ivanov, Nadejda, *Fracturi identitare și recuperare în romanul „Woldemar”*, de Oleg Serebrian, în revista „Philologia”, nr. 2, 2023, disponibil online https://ifr.md/reviste/Philologia_nr2_2023.pdf, accesat la data de 29.08.2023.

Miheț, Marius, *La indigo*, în revista „România literară”, nr. 40-41, 2015, disponibil online http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/la_indigo, accesat la data de 18.08.2023.

Miheț, Marius, *O prozatoare, două cărți*, în revista „România literară”, disponibil online http://arhiva.romanialiterara.com/uploads_ro/28716/Nr_40.pdf, accesat la data de 20.06.2023.

Miheț, Marius, *Tetralogia lumii basarabene*, în revista „România literară”, nr. 16-17, 2018, disponibil online http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/tetralogia_lumii_basarabene, accesat la data de 18.08.2023.

Munteanu, Maricica, *Marginalitatea opresivă: spațiul-stereotip și spațiile de colecție în literatura scriitorilor moldoveni*, în „Swedish Journal of Romanian Studies”, volumul I, numărul 1, p. 47-68, 2018, disponibil online <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=676603>, accesat la data de 15 aprilie 2021.

Pilchin, Maria, *Noapți ale tranziției & distopii matinale într-un roman de Iulian Ciocan*, în revista „Vatra”, p. 50-54, disponibil online

https://vatraoficial.files.wordpress.com/2016/01/vatra_10_11_2015-1.pdf, accesat la data de 18.08.2023.

Pilchin, Maria, *Proza. Zece cărți ale anului 2018*, https://uniuneascrititorilor.md/media/arhiva_revista_files/Revista_literara_nr._3_2019.pdf, accesat la data de 18.08.2023.

Potîng, Tatiana, *Worlds in transition: infant feeling and representation*, în „Journal of Romanian Literary Studies”, nr. 21, 2020, disponibil online <http://asociatia-alpha.ro/jrls/21-2020-Jrls-c.pdf>, accesat la data de 21.07.2023.

Pricăjan, Mircea, *Camera de gardă*, în revista „Familia”, disponibil online https://revistafamilia.ro/wp-content/uploads/2021/02/Familia-2018_02.pdf, accesat la data de 20.06.2023.

Purcaru, Alina, *Cale spre nicăieri*, în „Observator cultural”, nr. 745, 2015, disponibil online <https://www.observatorcultural.ro/articol/calea-spre-nicaieri/>, accesat la data de 18.08.2023.

Radu, Tania, „Limba în care ierți”, în „Revista22”, <https://revista22.ro/cultura/limba-in-care-ierți>, accesat la data de 20.06.2023.

Revnic, Ioana, *Cartea singurățăților*, <https://www.literaturadeazi.ro/rubrici/basarabia-literara/cartea-singuratatilor-23275>, accesat la data de 20.06.2023.

Revnic, Ioana, *Cât de cunoscută este literatura română din Basarabia în România și în Europa?*, articol disponibil online <http://www.revistafamilia.shopia.ro/arhiva/>, accesat la data de 17.04.2023.

Romila, Adrian G. *Cenzorul și conștiința de sine a literaturii*, în revista „România literară”, nr. 15, 2017, disponibil online https://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/cenzorul_i_contiina_de_sine_a_literaturii, accesat la data de 21.07.2023.

Romila, Adrian G. „*Străinul*”, în revista „România literară”, nr. 34, 2019, disponibil online <https://romanaliterara.com/2019/08/strainelul/>, accesat la data de 20.07.2023.

Romila, Adrian G., *O lume dispărută*, în revista „România literară”, nr. 40-41, 2015, disponibil online

http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/o_lume_disprut, accesat la data de 20.07.2023.

Romila, Adrian G., *Povestea și capătul drumului*, în revista „România literară”, nr. 13, 2018, disponibil online

https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/povestea_i_captul_drumului, accesat la data de 21.07.2023.

Romila, Adrian G., *Singurătatea fetelor*, în revista „România literară”, nr. 9, 2016, disponibil online

https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/singurtatea_fetelor, accesat la data de 21.07.2023.

Sârbu, Antonina, *Scrisul ca un joc*, în revista „Literatură și destin”, nr 1, anul XXX, 2020, disponibil online

la, <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3832>, accesat la data de 29.03.2022.

Stoe, Sînziana-Maria, *Note de lectură*, în revista „Astra”, nr. 1-2, 2019, p. 59. <http://www.revista-astro.ro/literatura/files/2019/11/19-Sinziana-Maria-Stoie-Note-de-lectura.pdf>, accesat la data de 20.06.2023.

Șleahtițchi, Maria, *Romanul generației '80. Poetica geniului*, teză de doctor habilitat în filologie,

Chișinău, 2018, p. 162, disponibil online [maria_sleahitichi_thesis.pdf \(cnaa.md\)](http://maria_sleahitichi_thesis.pdf), accesat la data de 06.09.2021.

Ștefănescu, Alex, *Iar ne obligă Dan C. să gândim!*, în revista „România literară”, nr. 43, 2005, disponibil online https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/iar_ne_oblig_dan_c._s_gndim, accesat la data de 21.07.2023.

Ungureanu, Otilia *(Re)construcția identitară. Între memoria trecutului și „memoria viitorului”*, în „Meridian critic”, disponibil online <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=924778>, accesat la data de 19.04.2021.

Urian, Tudorel, *Mântuirea prin poveste*, în revista „Viața Românească”, nr. 5, 2018, disponibil online https://www.viataromaneasca.eu/revista/2018/05/mantui_rea-prin-poveste/, accesat la data de 21.07.2023.

Vakulovski, Mihail, „*Împeriul fetelor bătrîne*”, în revista „Steaua”, nr. 1 (807), 2016, p. 12, disponibil online http://revisteaua.ro/old/core/numere/2016/Steaua_1_2016.pdf, accesat la data de 21.07.2023.

Vasilache, Simona, *Munci și zile*, în revista „România literară”, nr. 43, 2005, disponibil online http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/joaca_de-a_cei_mari, accesat la data de 21.07.2023.

Vlădăreanu, Elena, *Colecția de toamnă-iarnă 2008*, în „România liberă”, disponibil online <https://romanialibera.ro/special/colectia-de-proza-toamna-iarna-2008-131757/>, accesat la data de 10.10.2023.

Articole și interviuri disponibile online

<http://www.bookaholic.ro/liliana-corobca-eu-sunt-tipul-de-scriitor-vulcanic-care-asteapta-clocoteste-acumuleaza-si-cand-nu-mai-poate-atunci-iese-totul-nu-mai-exista-nimic-in-jurul-meu-si-scriu-mult.html>, accesat la data de 28.08.2022.

https://iongrossu.md/2014/01/10/serebrian_cm/, accesat la data de 27.08.2022.

<https://moldova.europalibera.org/a/oleg-serebrian-interviu-europa-libera/31655672.html>, accesat la data de 24.10.2022.

<https://portal.revistatimpul.ro/timpul-belgia/iulian-ciocan-coup-de-coeur-in-tarile-de-jos/>, accesat la data de 26.08.2022.

<https://romanaliterara.com/2022/10/memorie-si-fictiune-in-roman/>, accesat la data de 21.07.2023.

<https://www.icr.ro/pagini/raluca-nagy-nominalizarea-romaniei-la-premiul-uniunii-europene-pentru-literatura>, accesat la data de 25.10.2022.

<https://www.scena9.ro/article/interviu-tatiana-tibuleac>, accesat la data de 01.05.2021

<https://www.viataromaneasca.eu/revista/2018/08/dama-de-cupa/>, accesat la data de 18.08.2023.

<https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/liliana-corobca-nu-am-lasat-cenzura-mlastinoasa-si-perfida-sa-ma-cuprinda-sa-ma-invinga-de-stelian-turlea-12841323>, accesat la data de 28.08.2022.